

Handläggare
Arianna Scarpellini
Telefon: 08-50828760**Till**
Miljö och hälsoskyddsnämnden
2025-09-30, p. 19

Remiss av Promemorian Skyddet genom nationell fridlysning anpassas till arternas skyddsbehov och andra angelägna intressen

Remiss från kommunstyrelsen, Dnr KS 2025/1045

Förvaltningens förslag till beslut

1. Godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen
2. Justera beslutet omedelbart

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har remitterat promemorian från Klimat- och näringslivsdepartementet ”Skyddet genom nationell fridlysning anpassas till arternas skyddsbehov och andra angelägna intressen” (KN2025/01529). I promemorian föreslås ändringar av de nationella fridlysningsbestämmelserna så att förbuden inte i onödan försvårar för verksamheter och åtgärder samtidigt som den nationella fridlysningen anpassas utifrån arternas skyddsbehov. Det föreslås även att Naturvårdsverket regelbundet ska göra en översyn av nationellt fridlysta djur- och växtarter och att översynen ska ske utifrån kriterier som slås fast i artskyddsförordningen. Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2026. Förvaltningen välkomnar initiativ som syftar till att göra artskyddsförordningen mer lättolkad samt dess tillämpning mer ändamålsenlig och förutsägbar. Samtidigt ser förvaltningen risk för negativa effekter på flera miljömålen samt för en ökad negativ påverkan på sådana arter som i dag är nationellt fridlysta och som till följd av förslagen kommer att ha ett mindre omfattande skydd.

Miljöförvaltningen
Avdelningen för stadsmiljö, enheten naturmiljöBox 8136
10420 Stockholm
Telefon 08-50828760
arianna.scarpellini@stockholm.se
start.stockholm

Bakgrund

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har fått in rubricerad remiss från kommunstyrelsen för svar senast 30 september 2025.

I promemorian föreslås ändringar av de nationella fridlysningsbestämmelserna så att förbuden inte i onödan försvårar för verksamheter och åtgärder samtidigt som den nationella fridlysningen anpassas utifrån arternas skyddsbehov. Det föreslås ett undantag som innebär att förbuden i de nationella fridlysningsbestämmelserna inte ska gälla om det i det enskilda fallet är uppenbart att syftet inte är att orsaka en sådan påverkan som omfattas av förbuden.

I dag ser fridlysningsbestämmelserna olika ut för olika arter. De innebär bl. a. följande;

- Det är förbjudet att plocka, gräva upp eller på annat sätt ta bort eller skada fridlysta växter.
- Det är förbjudet att döda, skada eller fånga fridlysta djur. Det är även förbjudet att ta bort eller skada ägg, rom, larver eller bon.

Vidare föreslås ett undantag som innebär att förbuden inte ska gälla om förbuden i det enskilda fallet innebär att pågående markanvändning avsevärt försvåras. Undantagen föreslås gälla för vissa nationellt fridlysta arter. Om det inte finns någon annan lämplig lösning ska dispens kunna beviljas även om dispensen försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd. Dispens kan beviljas under förutsättning att den behövs för att tillgodose ett mycket angeläget allmänt intresse och att dispensen förenas med en skyldighet att vidta eller bekosta kompensationsåtgärder.

Utredningen föreslår även en möjlighet att utöka skyddet för nationellt fridlysta djur genom att kunna införa ett förbud mot störningar av betydelse och mot skador eller förstöring av djurens fortplantningsområden eller viloplatser.

Slutligen föreslås att Naturvårdsverket regelbundet ska göra en översyn av nationellt fridlysta djur- och växtarter och att översynen ska ske utifrån kriterier som slås fast i artskyddsförordningen.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2026.

Ärendets beredning

Kommunstyrelsen har remitterat promemorian från Klimat- och näringslivsdepartementet Skyddet genom nationell fridlysning anpassas till arternas skyddsbehov och andra angelägna intressen (KN2025/01529) till miljö- och hälsoskyddsnämnden för yttrande senast den 30 september 2025.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Promemorian lägger stort fokus på areella näringar såsom jord- och skogsbruk samt annan pågående markanvändning men tar även upp

ändrad markanvändning, såsom exploateringar. Förvaltningen bedömer att det är det sistnämnda som är relevant för Stockholms stad.

Det primära syftet med artskyddsförordningen är att skydda arter som på något sätt är hotade av mänskliga verksamheter. Förvaltningen välkomnar initiativ som syftar till att göra artskyddsförordningen mer lättolkad samt dess tillämpning mer ändamålsenlig och förutsägbar. Samtidigt ställer sig förvaltningen frågande till om de föreslagna förändringarna kommer att verka i linje med förordningens övergripande syfte. Förvaltningen delar slutsatsen i promemorian om att förslagets effekt på miljömålen, särskilt Ett rikt växt- och djurliv, kommer att vara negativ.

Enligt förslaget ska möjligheten att bevilja dispens från förbuden bara tillämpas i undantagsfall och när verksamheten eller åtgärden behöver komma till stånd för ett mycket angeläget allmänt intresse, även om detta riskerar att försvåra upprätthållandet av en arts gynnsamma bevarandestatus. Enligt promemorian ska dispensgrunden ges en utformning som säkerställer en restriktiv tillämpning. Förvaltningen ställer sig positiv till detta.

Förvaltningen tolkar förslaget som ett försök att befästa nuvarande praxis (som exempelvis MÖD 2016:1 Klinthagen) vilket kan vara positivt. Samtidigt befarar förvaltningen att effekterna av detta kommer att bli mer långtgående än vad som är lämpligt ur artskyddssynpunkt. Förvaltningen håller med om bedömningen i konsekvensbeskrivningen i promemorian om att förslagen kan medföra ökad negativ påverkan på sådana arter som i dag är nationellt fridlysta och som till följd av förslagen kommer att ha ett mindre omfattande skydd.

Förvaltningen bedömer att det i Stockholms stad sannolikt kommer att beröra flera arter av grod- och kräldjur, orkidéer och kärlväxter. Till exempel är arter så som vanlig padda, vanlig groda och mindre vattensalamander idag nationellt fridlysta enligt 6 § artskyddsförordningen. Gällande dessa arter uppfattar förvaltningen att det föreslagna undantaget kommer att avvika från dagens praxis genom att man inte längre kommer att behöva ta hänsyn till påverkan på artens bevarandestatus i området för att utlösa förbudet.

Förvaltningen ser en risk med att detta kommer att innebära en ökad negativ påverkan på dessa arters lokala populationer. Inom Stockholms stads handlingsplan för biologisk mångfald har groddjur identifierats som en prioriterad artgrupp. Resultaten av den senaste groddjursinventeringen som genomfördes 2023 inom ramen för miljöövervakningen visar en positiv trend för mindre vattensalamander men däremot en negativ trend för vanlig groda och vanlig padda. I och med de nya undantagsbestämmelserna anser förvaltningen att det finns risk för att trenden för de lokala

populationerna av dessa arter i längden ytterligare kommer att försämrats.

De föreslagna formuleringarna i 9 b § innebär att förbuden inte gäller om förbuden innebär att pågående markanvändning avsevärt försvåras. Förvaltningen ställer sig undrande till hur begreppet ”avsevärt” ska tolkas och vad effekterna av denna formulering blir. Det är också oklart när dispensutrymmet kopplat till 6 § ska kunna användas då förbuden enligt 9 a § inte ska gälla om det är uppenbart att verksamhetens eller åtgärdens syfte inte är att orsaka en sådan påverkan som omfattas av förbuden.

Generellt menar förvaltningen att det är problematiskt att tröskeln för de nya skyddskategorierna sätts så pass högt att i princip enbart arter som kategoriseras som akut eller starkt hotade i den svenska rödlistan kommer att ingå i skyddskategorierna som innebär den starkaste skyddsformen. Detta bedömer förvaltningen medger ett försämrat skydd för arter som idag är nationellt fridlysta men som inte löper mycket eller extremt hög risk att dö ut. Det finns därmed en risk att sådana arter på sikt kommer att minska avsevärt eller till och med försvinna lokalt.

Anna Hadenius
Förvaltningschef

Maria Svanholm
Avdelningschef

Bilagor

Promemorian Skyddet genom nationell fridlysning anpassas till arternas skyddsbehov och andra angelägna intressen (KN2025/01529).